

Letno poročilo

kranjske kmetijske šole na Grmu

za leto 1907/08.

Novo mesto 1909.

Založilo vodstvo kranjske kmetijske šole na Grmu.

Tisk J. Krajec nast. v Novem mestu. 396—09.

I. Šolsko poročilo.

Prémembe pri učiteljstvu.

S pričetkom šolskega l. 1907/08 je prevzel vodstvo zavoda dosedanji adjunkt V. Rohrman, ki je bil imenovan začasnim vodjem z odlokom veleslavnega deželnega odbora z dne 7. oktobra 1907. števil. 230/pr.

Za začasnega adjunkta je imenoval veleslavni deželni odbor z odlokom z dne 25. novembra 1907 št. 274/pr dosedanjega popotnega učitelja za kmetijstvo Rudolfa Zdolška v Tolminu na Goriškem, ki je nastopil službo dne 3. januarja 1908.

Ker je dr. J. Marinko, c. k. gimn. profesor v Novem mestu, prenehal zaradi bolehnosti s poukom v verouku, ga je nadomeščal kanonik Ant. Žlogar iz Novega mesta.

Šolske vesti.

Šolsko leto 1907/08 se je pričelo dne 4. novembra s sv. mašo v Šmihelu in primernim nagovorom v šolski sobi.

V pričetku leta je štela šola 21 učencev, koncem leta 18 učencev. Dva sta izstopila, eden je bil izključen.

Po pristojnosti je bilo 14 učencev iz Kranjskega, 2 iz Štajerskega in 2 iz Primorskega.

Po poklicu so bili vsi učenci kmetskega stanu.

S pomočjo deželnih ustanov se je šolalo 10 učencev, drugi so dobivali državne podpore.

Šolsko leto se je sklenilo dne 31. oktobra s sv. mašo v Šmihelu, z nagovorom v šolski sobi in z razdelitvijo spričal.

Šolo, ki obstoji sedaj 22 let, je obiskalo vsega skupaj 347 učencev.

Zaznamek učencev.

Leta 1907/08 so obiskovali šolo sledeči učenci:

Drugoletniki.

Černe Andrej	iz Kranjske gore.
Hočevar Ciril	„ Muljave pri Zatičini.
Hribar France	„ Križa pri Komendi.
Pečnik Matevž	„ Sv. Jederti pri Gotovljah na Štajerskem.
Poljanec Anton	„ Bohinjske Bele.
Tršar Ivan	„ Dol. Planine.
Tržan Mihael	„ Bistrice pri Pilštajnu na Štajerskem.
Vidrih Rajmund	„ Vipave.

Prvoletniki.

Čok Albert	iz Lonjera pri Trstu.
Krhne Alojzij	„ Vipave.
Magovac France	„ Gmajne pri Krki.
Maver Anton	„ Slavine.
Pekarek Friderik	„ Poganic pri Novem mestu.
Roštohar Jožef	„ Zgor. Pijavškega pri Krškem.
Rupelj Ludovik	„ Šemnika pri Litiji.
Štoka Anton	„ Krajne vasi na Primorskem.
Šušteršič France	„ Dolnic pri Št. Vidu nad Ljubljano.
Zagorec Jožef	„ Dol. Vrhpolja pri Št. Jerneju.

Pouk.

I. Šolski pouk se je vršil po predpisanem učnem redu. Vodja Rohrman je poučeval poljedelstvo, rastlinarstvo, živinorejo, kmetijsko gospodarstvo in knjigovodstvo.

Adjunkt Zdolšek je poučeval vinarstvo, kletarstvo, sadjarstvo, vrtnarstvo, kemijo, zemljemerstvo in risanje.

Učitelj Lapajne je poučeval slovenščino in spisje, računstvo, geometrijo in geometrično risanje, zemljepisje, prirodoslovje, čebelarstvo in kot neobligaten predmet nemščino.

Kanonik Žlogar: krščanski nauk.

C. kr. okraj. višji živinozdravnik Skale: živinozdravilstvo.

C. kr. gozdni komisar Tavčar: gozdarstvo.

Kapiteljski organist Hladnik: petje.

Šolskega pouka je v vsakem letniku po 4 do 5 ur na dan.

V zimskem tečaju so se učenci ob sobotah zvečer poučevali tudi o družabnem vedenju in vadili v kmetijskih govorih in razgovorih.

II. Praktični pouk se je vršil pod nadzorstvom strokovnih učiteljev.

Pri praktičnem delu so navajali učence: opravnik Bratina pri delu v hlevu in na polju, sadjar Mrvar pri delu v trtnih in sadnih nasadih in v vinski kleti, viničar Planinšek pri delu v vinogradih in vrtnar Valentinčič pri delu na vrtu.

Praktični pouk traja poprek po 5 do 7 ur na dan.

Pri delu, ki se redno opravlja v gospodarstvu, tako n. pr. v govejem hlevu, v mlečni kleti, v svinjakah, pri uprežni živini, v vinski kleti, se učenci menjavajo od tedna do tedna, tako da pridejo pri vsakem delu na vrsto.

Vsak večer se za prihodnji dan odrejena dela razlože učencem; pri tej priliki se pogovore tudi dela, ki so se izvršila dotičnega dne. Vsak učenec mora izvršena dela zapisovati v gospodarski dnevnik. Drugoletniki morajo v teh dnevnikih zapisane podatke, zlasti prirastke in odpadke v pridelkih vpisovati v računске knjige.

Pisarniško delo.

Pisarniške posle so opravljali pod vodstvom vodje Rohrmana stalni učitelji.

Kot pomožni pisarniški uradnik je posloval J. Murgelj iz Novega mesta.

Opravljeni zapisnik izkazuje v tem letu 1785 številok.

Blagajnična knjiga šteje 1130 številok proti 960 v pretečenem letu.

Služabniki in posli.

1 hišnik, 1 kuharica, 1 kuhinjska dekla, 1 mlekar (in kravar), 1 kravarski pomočnik, 1 konjski hlapec, 2 volarja, 2 vrtnarska učenca in 1 svinjska dekla.

Izleti.

Za popolnitev šolskega pouka in za razširjenje obzorja učencev so se napravili v pretečenem letu sledeči izleti:

Veliki izlet v Vipavsko dolino, na Goriško in v Primorje od 28. julija do 1. avgusta. Na tej poti so si učenci ogledali sledeče zavode in gospodarstva: gospodinjsko šolo v Ljubljani, mlekarno in mlekarsko šolo na Vrhniki, nekaj kmetijskih posestev v okolici Vrhnike, trtnico kmetijskega društva v Vipavi, vipavske vinograde na pešpoti od Št. Vida na Slap, vinograde nekdanje šole na Slapu, državne nasade na Slapu, združeno vinsko klet v Vipavi, gospodarstvo in uredbo kmetijske šole v Gorici in

velegospodarstvo barona Ritterja v Monaštru pri Ogleju. Učence sta vodila na tej poti vodja Rohrman in adjunkt Zdolšek. V Vipavski dolini se je pridružil tudi vinarski komisar Gombač.

Običajni majnikov izlet se je napravil v Toplice.

Dne 8. septembra so si ogledali učenci vzgledne nasade kartuzijanskega samostana v Pleterjah v spremstvu vodje Rohrmana in sadjarja Mrvarja.

Razen tega so se učenci ob nedeljskih izhodih poučevali o kmetijskih razmerah v novomeški okolici.

Z drugoletniki je ogledal vodja zemljiško knjigo pri c. kr. okrajni sodnji in kataster pri c. kr. davčnem uradu v Novem mestu.

Kmetijski tečaji.

V šolskem letu 1907/08 so se priredili na šoli sledeči tečaji:

1. Tečaj za molžo, ki se je vršil za učence od 6. do 15. februarja.

2. Tridnevni kmetijski tečaj od 8. do 10. marca. V tem tečaju se je poučevalo pridelovanje krme, rejo molzne živine in mlekarstvo.

3. Nedeljski tečaj za cepljenje proti prašičji ru-dečici dne 22. marca.

4. Nedeljski tečaj za pridelovanje krme dne 31. maja.

5. Nedeljski tečaj za zeleno cepljenje dne 14. junija.

6. Sadjarski tečaj o priliki jubilejne sadne in grozdne razstave na Grmu dne 4. oktobra.

7. Tridnevni tečaj za kmetijsko združništvo od 22. do 24. oktobra.

Obiski.

V šolskem letu 1907/08. so si ogledali uredbo šole razni obiskovalci, izmed katerih je zlasti navesti:

Učiteljiščnike III. letnika iz Ljubljane pod vodstvom prof. Jos. Verbiča, asentno komisijo za nakupovanje konj, topliško šolo pod vodstvom nadučitelja Matkota, vipavske vinogradnike iz Buj pod vodstvom Možine, gospodinjsko šolo v Ljubljani pod vodstvom ravnatelja G. Pirca in udeležnike kletarskega tečaja pod vodstvom nadzornika B. Skalickyja.

Nadzorovanje šole.

Poročevalec šole, deželni odbornik grof Anton Jos. Barbo, je nadzoroval šolo dne 18. februarja in 14. julija.

Deželni glavar dvorni svetnik Fran pl. Šuklje je nadzoroval šolo dne 22. julija.

Vladni svetnik H. Kurmann, c. k. višji vinarski nadzornik, si je ogledal šolsko trtnico in novo silnico za stratificiranje trt dne 23. julija.

Poučna potovanja učiteljstva.

Vodja Rohrman se je udeležil dne 21. septembra perutninarskega kongresa v Gradcu. Ogledal si je pri tej priliki tudi perutninarsko razstavo, ki se je priredila povodom jesenskega semnja v Gradcu.

Adjunkt Zdolšek je napravil poučno potovanje na praško razstavo in na Saksonsko. Na tej poti si je ogledal uredbo nekaterih kmetijskih zavodov na Moravskem in Češkem.

Učitelj A. Lapajne si je ogledal razne čebelnjake v Ljubljani, v Dravljah, Il. Bistrici in uredbo višje kmetijske in gozdarske šole v Križevcih.

Razstave.

Šola se je udeležila mesca aprila državne vinske pokušnje na Dunaju s svojimi čistovrstnimi vini. Poslala je tja veltlinca, silvanca in belega burgundca. Vina so bila pohvaljena.

Dne 3. 4. in 5. oktobra se je priredila na šoli jubilejna sadna in grozдна razstava. Šola je razstavila sadje in grozdje v poštnih zabojčkih, sadje v zabojih in sodih, kakor jih rabi sadna trgovina.

Šola se je udeležila tudi jubilejne sadne razstave na Dunaju od 9. do 16. novembra, in je prejela za prireditev kranjske skupine častno diplomo.

Knjižnica in učni pripomočki.

Šolska knjižnica šteje koncem šolskega leta 1907/08. 1816 zvezkov. Med letom je prirastlo 50 zvezkov z vštetimi kmetijskimi časopisi, ki so se dali vezati.

Za pomnožitev učnih pripomočkov se je uredila na šoli stalna razstava kmetijskega orodja in strojev, ki se razkazujejo učencem in tistim gospodarjem, ki se hočejo poučiti o vrednosti in porabnosti posameznih strojev. Šola ima v tej zbirki poljedelske, mlekarske, kletarske in sadjarske stroje.

II. Gospodarsko poročilo.

Šolska kmetija meri skupaj 55.0840 ha in je tako sestavljena:

1. posestvo na Grmu	35·6603 ha
2. vinograd v Trški gori	1·9544 „
3. „ in sadni vrt v Cerovcih	3·1463 „
4. gozd na Vrhovskem	8·6320 „
5. „ v Podljubnem	5·6910 „
Skupaj .	55·0840 ha ali

okroglo 100 oralov.

Posestvo na Grmu je zloženo in na sledeči način obdelano:

1. njive	9·7903 ha
2. travniki	18·5282 „
3. trtnica	1·6447 „
4. drevesnica	0·4416 „
5. vrt	0·5330 „
6. rastlinsko poskuševališče	0·5000 „
7. botanični vrt, park in gozdič	0·7193 „
8. stavbne parcele, obraščena pota	3·5032 „
Skupaj .	35·6603 ha

Iz predstoječega pregleda je povzeti, da sestoji posestvo na Grmu poglavitno iz travnikov in njiv, ki zavzemajo skupaj 28.3185 ha. Travniki okrog gradu so nasajeni s sadnim drevjem. Skupna vrednost zemljišč je cenjena okroglo na 100.000 K.

Poljedelstvo in travništvo.

Poljedelstvo. Njive, ki so zavzemale o pričetku šole 16 ha, so se zaradi razširjenega travništva skrčile na 9·79 ha.

Na njivah se prideluje krma, žito in krompir po sledečem kolobarju:

1. krompir, *
2. pšenica z deteljo in travo,
3. detelja in trava,
4. „
5. oves, — $\frac{1}{2}$ repa, *
6. $\frac{1}{2}$ pesa, * $\frac{1}{2}$ turšica,
7. $\frac{1}{2}$ pšenica — ajda, $\frac{1}{2}$ oves.

Njive so poprek po 1 ha ($1\frac{3}{4}$ orala) velike. Izven kolobarja se prideluje nemška detelja, ki se zeleno kosi. L. 1908. je bilo z nemško deteljo obdelanih 1·25 ha.

Zaradi dolgotrajne poletne in jesenske suše so trpeli vsi sadeži, zlasti pa detelja, ajda in repa. Repa je bila razen tega močno napadena po gosenci repne grizlice (*Athalia spinarum*).

Pridelki l. 1908. so bili sledeči:

	Posetev:	Pridelek v celem:		Pridelek na 1 ha:	
1. Pšenica	1·50 ha	46·20 hl zrnja	30·80 hl zrnja		
		60 q slame	40 q slame		
2. Oves	2·00 "	72 hl zrnja	36 hl zrnja		
		60 q slame	30 q slame		
3. Turšica	0·50 "	15·50 hl zrnja	31 hl zrnja		
4. Ajda, strn.	0·80 "	12 hl "	15 hl zrnja		
5. Krompir	1·00 "	220 q	220 q		
6. Pesa	0·50 "	132 q	264 q		
7. Repa, strn.	1·00 "	169 q	169 q		
8. Detelja stravo	2·50 "	187 q	75 q		
9. Nem. detelja	1·25 "	100 q	80 q		

Glede posameznih rastlin je navesti sledeče:

Izmed raznih vrst pšenice se najbolj sponaša setev domače pšenice, ki daje primeroma najboljše pridelke v zrnju in slami. Z dioseško pšenico so se dosegli tudi prav ugodni uspehi, več zrnja, toda lažje blago. To leto je trpela dioseška pšenica vzlic suši zaradi rje.

Od raznih vrst ovsa, s katerimi se delajo poskušnje, se najbolj sponaša dupavski oves, ki daje težko zrnje (1 hl 56 kg) in mehko slamo za krmo.

Turšica je izboljšana vrsta domače turšice, nastala je s križanjem navadne in drobnozrnate zgodnje turšice. Turšica je dolgega klasu in zažetega, srednje debelega zrnja.

Od krompirjevih vrst se sadi onejidovec, za zgodnje vrste pa ameriški zgodnji in solnčnik.

Od pese se pridelujeta dve vrsti: rumena ekendorfska in rumena oberndorfska pesa. Obe se odlikujeta s svojo rodovitostjo.

Domača detelja se seje s travo, in sicer se poseje 1 ha s 15 kg deteljnega semena in 10 kg laške ljulike. Ta mešanica trpi dve leti in daje po 3 košnje na leto.

Zaradi pretečega pomanjkanja krme se je sejala na 1 ha ovisišča zelena turšica, katera se je pognojila s hlevskim gnojem. Pridelalo se je dobrih 60 q zelene turšice preračunjene na suho krmo.

Zelnik je obsegal 1000 m², njiva obdelana s topinamburo pa 1500 m². Zelja se je pridelalo 12 q, topinambure pa 23 q. Na sprašenem delu trtnice se je sejala njivska solata za prašiče, vmes podzemeljska koleraba in fižol.

V rastlinskem poskuševališču so se delale poskušnje z različnimi vrstami ovs, ajde, krompirja in deteljnih mešanic.

Ovs so se sejale sledeče vrste: beli sabljar, orjaški dolar-oves, Vanekov kraljevi oves in ruski zlati oves. Beli sabljar je najbolj obrodil. Dal je na 1 a 60 l zrnja in 33 kg slame ali na 1 ha 60 hl zrnja in 33 q slame. Ker tehta 1 hl zrnja le 37 kg, bi znašal ves pridelek v zrnju 22 q.

Od ajde so se vzele za poskušnjo navadna črna ajda in siva ajda. Na dveh oddelkih se ni nič gnojilo, na dveh oddelkih pa z umetnim gnojem in sicer s 300 kg rudninskega superfosfata na 1 ha. Poskušnja je pokazala, da se je doseglo z umetnim gnojem 3 hl več zrnja in 6 q več slame. Glede vrst ajde se je pa pokazalo, da je dala siva ajda za polovico več slame kakor črna, zato pa lažje zrnje. Siva ajda je dala na 1 ha 50 q slame, črna 30 q, zrnje je pa tehtalo pri črni ajdi 58 kg, pri sivi pa 46 kg hl.

Pri krompirju so se delale poskušnje z različnimi vrstami kakor z dr. Nilson, Heine, Vaclav, Leo, onejidovcem, ameriškim zgodnjim in solnčnikom (Early Sunrice). Letos je nabolj obrodil Heine. Onejidovca se je pridelalo 220 q, Heineja 295 q na 1 ha. Heine je okrogel, debelokožnat krompir z rumenim mesom.

Poskušnje z deteljnimi mešanicami se to leto zaradi suše niso tako ugodno sponesle, da bi bilo o njih kaj posebnega poročati.

Travništvo. Travniki merijo skupaj 18·50 ha in se nahajajo deloma spodaj ob potoku (8·50 ha), deloma okrog gradu (10 ha). Ti so nasajeni s sadnim drevjem.

Travniki se redno obdelujejo s travniško brano in gnoje na 3 leta z umetnim gnojem in sicer s sledečimi množinami za 1 ha:

600 kg Tomasove žlindre,
150 „ kalijeve soli,
100 „ čilskega solitra.

S tem gnojenjem so se pridelki povzdignili pri ha poprek za 10 q, kar znaša v 3 letih 30 q. Travniki, ki so dali pred gnojenjem z umetnimi gnojili po 35 do 40 q sena, dajejo sedaj po 45 do 50 q. To leto so trpeli travniki zaradi splošne suše in se je pridelalo poprek komaj po 29 q krme na 1 ha.

Namesto 800 q se je pridelalo s travnikov 550 q krme. Skupni pridelek sena, otave in detelje je znašal 837 q. Zaradi pomanjkanja krme, katere se pridelava v drugih letih poprek po 1200 q, se je sejala zelena turšica, porabila slama za krmo in izkoristila se je tudi do zadnjega poletna in jesenska paša, tako da šoli ni bilo treba dokupovati nobene krme.

Živinoreja in mlekarstvo.

Reja goveje živine. Šolsko gospodarstvo se peča z rejo molzne in plemenske govedi. Živina je murbodenskega plemena, ki se najbolj prilega dolenjski živini. Šola redi skupaj po 24 glav goveje živine in sicer po 2 para delavnih volov, 1 bika, 10 krav in 10 glav mlade govedi.

L. 1908. je prirastlo 11 telet. Prodalo se je pa 1 par volov, 1 bik, 3 krave, 1 telica in 5 telet za skupno vrednost 2879 K.

Koncem leta je bilo v hlevu: 2 para volov, 1 bik, 9 krav in 13 glav mlade govedi, skupaj 27 glav.

Murbodensko pleme daje prav dobro delavno živino, s katero je po Dolenjskem glavna kupčija, daje pa tudi dobre molznice in dobre pitovne vole. Mlečnost krav je srednja. L. 1908. se je namolzlo pri sedmih kravah sledeče množine mleka in sicer so dale:

št. 1.	2376 l
„ 6.	1854 „
„ 7.	1781 „
„ 12.	1044 „
„ 15.	1581 „
„ 16.	2176 „

Poprečna mlečnost je znašala 1820 l na leto. Množina tolašče je znašala poprek 3·6 ‰.

Število krav se ima z l. 1909. povečati na 12.

V zimskem času se je vršila v hlevu tedenska kontrola krm-ljenja, celo leto pa kontrola molže. V tem delu so se menjavali učenci.

Mlekarstvo. Namolzlo se je skupaj 11.032 l mleka (brez onega, ki so ga porabila teleta). Od te množine se je

prodalo	8880 l
porabilo za krm-ljenje praset	354 „
posnelo	1710 „
zasirilo	88 „
Skupaj	<u>11.032 l.</u>

Presnega masla se je izdelalo 61 kg. Za maslo se je dobilo po 2:80 K 1 kg. Za 1 kg masla je bilo treba jeseni in spomladi po 26 do 27 l, poleti zaradi nedostatnih hladil po 28 do 30 l. Takojšno pinjenje posnete sladke smetane je dalo tudi manj masla. Mleko se je posnemalo z ročnim posnemalnikom „Alfa-Kolibri“, male množine smetane so se medle s stekleno salonsko pinjo, večje pa s pinjo „Viktorija“.

Za praktični pouk učencev se je izdelalo tudi 3 trde sire male oblike in 6 mehkih sirov v obliki opeke.

Prasičja reja. Šola se peča z rejo čistokrvne jorkširske in požlahtnjene domače pasme. Namen reje je oddaja plemenih praslet. Šola redi 1 merjasca, 2 plemeni svinji, 4 prasiče za pitanje in potrebno število mladih praslet. L. 1908. je priraslo 48 praslet. Prodalo se je pa 2 merjasca, 3 pitane svinje, 3 pitane prasiče in 19 mladih praslet v skupni vrednosti 1612 K.

Mesca aprila in maja so se vsi prasiči cepili proti prasičji rudečici.

Konci leta je imela šola 1 merjasca, 3 plemene svinje in 27 mladičev.

Z ozirom na važnost prasičjereje se ima število plemenih svinj povečati in vsa reja razširiti. V to svrhu se bodo svinjaki povečali in na novo uredili.

Konjereja. Šola redi 2 konja, ki se rabita za delo, za šolske in uradne vožnje.

Vinarstvo.

K šolskemu posestvu spadata dva vinograda, eden v Trški gori in eden v Cerovcih pri Šmolenivasi.

Vinograd v Trški gori meri 1.95 ha in je 1.50 ha novih nasadov. Nasadi so le deloma čisti in sicer sledečih vrst: veltlinec (zgodnji rudeči, rudeči in zeleni), kraljevina, rudeči vrh, silvanec, španjol (žlahtnina), zelenika, žametasta črnina in portugalka.

V Trški gori se nahaja tudi sortiment 40 trtnih vrst v poučne namene.

Vinska gorica v Cerovcih obsega 3.14 ha in je s trto nasajenih 1.40 ha. Kakor v Trški gori je tudi tukaj prejšnji vinograd ves prenovljen. Čisto nasajene so sledeče vrste: kraljevina, beli burgundec, silvanec, španjol, laški rizling in modra frankinja. Del vinograda je iz mešanih, deloma dolenjskih, deloma vipavskih in drugih sort.

Trte so vzgojene po renskem načinu (Rheingauerschnitt). Ta rez se tukaj najbolj obnaša. Le pri kraljevini in zeleniki se je vpeljala „kozlovska vzgoja“, ker pri tej režnji imenovani vrsti bolj enakomerno in sploh bolje zorita.

Lansko leto je bilo pravo vinsko leto. Zaradi hladne in deževne spomladi je sicer trtna rast skraja nekoliko zastala, ali pozneje se je vsled izredno ugodnega vremena hitro popravila. Trte so nastavile mnogo zaroda in so prav dobro obrodile.

Suša se je tudi na trtah nekoliko poznala in sicer ob času cvetja in še pozneje. Zlasti se je izkazal španjol (žlahtnina) bolj občutljivega proti suši. Izmed škodljivcev je nastopil v zgodnji spomladi iškarijot (*Otiorynchus ligustici* in *sulcatus*) in izmed bolezní pa bela gnjiloba (White Rot) na grozdju, posebno na kraljevini.

Ob trgatvi so se boljše vrste posebej potrgale in tudi od drugih vrst se je napravilo za učne namene nekaj čistovrstnega vina.

Pridelalo se je skupaj 226·55 hl vina, ki se razdeli na obe vinski gorici tako-le:

V Trški gori se je pridelalo:

20·90	hl	veltlinca,
58—	„	belega vina,
38—	„	cvička,
3—	„	žametaste črnine,
1·10	„	kraljevine in zelenike.

Skupaj 116 hl ali na 1 ha 77 hl vina.

V Cerovcih se je pridelalo:

19·20	hl	belega burgundeca,
18·60	„	silvanca,
31·54	„	belega vina,
40—	„	cvička,
1·16	„	modre frankinje.

Skupaj 110·50 hl ali na 1 ha 79 hl vina.

Vinska letina je bila vobče prav ugodna. Ako se je v Cerovcih pridelalo več na 1 ha kakor v Trški gori, pripisati je to mladim nasadom v Trški gori, ki še niso v polni rodovitosti.

Novi nasadi. Leta 1908. se je v Trški gori zrigolalo in na novo nasadilo 786 m². Od tega prostora se je nasadilo 569 m² s tramincem in 217 m² s španjolom (žlahtnino). Razen tega se je prejšnji vrtič pred zidanico v obsegu 160 m² nasadil s sortimentom 21 vrst namiznega grozdja.

Šola je pričela to leto s prodajo namiznega grozdja in želi to kupčijo v bodoče razširiti.

Istotako želi v večji meri pridelovati čistovrstna vina, ne le iz učnih ozirov, ampak tudi iz gospodarskega stališča, ker se dandanes finejša vina dražje plačujejo.

Razni poskusi. V vinogradu so se napravili poskusi z namakanjem trtnega kolja, z različnim škropljenjem proti strupeni rosi in z zelenim gnojenjem. Nekaj trtnega kolja se je za poskušnjo namakalo v 5% in 2% raztopini modre galice. O vseh tega impregniranja bo mogoče poročati še le v prihodnjih letih.

S škropljenjem trt se je napravila sledeča poskušnja: 735 trt kraljevine se je škropilo s tenaksom, 720 trt se je škropilo z 1% raztopino modre galice in apna, 12 trt je ostalo neškropljenih in 11 trt se je potrosilo z novim sredstvom „Vivite“, ki se je priporočalo od laške tvrdke V. de Marin v Trstu proti peronospori in trtni plesnobi.

Poskušnja je pokazala, da je bil tenaks ravno tako uspešno sredstvo proti peronospori kakor raztopina modre galice, kajti s tenaksom škropljene trte so ostale čisto zdrave. Neпоškropljene trte in one, ki so bile potrošene z „Vivite“ je pa mesca avgusta peronospora močno napadla, tako da se je vse liste posušilo. Napadene trte so dale kislo grozdje, ker ni moglo zoreti. Poskusi s tenaksom se bodo nadaljevali. V Trški gori se je napravil poskus z zelenim gnojenjem in sicer z zeleno graščico, ki pa vsled suše ni vspela. Zato je ta poskus nadaljevati.

Matičnjak in trtnica. Matičnjak na Grmu meri 0.63 ha in je nasajen z velikolistno riparijo (*Riparia portalis*). Le en del matičnjaka (0.14 ha) je nasajen s križanko aramonrupestris.

Od pridelanih 66.500 ključev se je 30.500 cepljeno, 36.000 pa zabilfalo. Prodalo se je v tem letu 17.200 bilf in 3600 cepljenk. Doma se je posadilo 800 bilf in 900 cepljenk. Šola se je poprijela v večji meri cepljenja ključev s pomočjo stratificiranja. V ta namen se je zgradila velika silnica, v katero se lahko vloži do 50.000 cepljenk.

Cepljeni ključi so se vložili v zabojih v mah in oglje, deloma pa tudi v šoto in v žaganje. V mah in v žaganje vložene trte so se najbolj zarastle, pa tudi s šoto so se dosegli ugodni vspehi.

V trtnico se je vložilo od 30.500 stratificiranih cepljenk, 26.000 cepljenk, ki so prav ugodno uspevale.

Kletarstvo. Od vinskega pridelka leta 1907. se je prodalo 123.50 hl po 40 do 56 K. Pustilo se je le čistovrstna vina belega burgundeca, silvanca in veltlinca, ki so namenjena za botelke.

L. 1908. se je pridelalo 226 hl mošta. Ker je bila šolska trgatav pozna (od 4. do 17. oktobra), je bil tudi pridelek vobče boljši kakor pri drugih vinogradnikih.

Dobrota mošta se lahko povzame iz sledečih števil:

Mošt je imel:	sladkorja v ‰ kloster- neuburške tehtnice	skupne kisline v ‰
Beli burgundec (Cerovce)	17:5	8
Silvanec	17:0	10
Veltlinec (Trška gora)	16:0	10
Kraljevina	16:50	10:75
" (Cerovce)	16:0	9:50
Laški rizling	16:0	10:0
Zelenika (Trška gora)	15:75	15:0
Modra frankinja (Cerovce)	16:00	10:25
Zametasta črnina (Trška gora)	15:50	12:30
Portugalka	14:75	9:10
Belo (Trška gora)	17:00	11:20
" (Cerovce)	16:00	11:50
Cviček (Trška gora)	15:75	12:50
" (Cerovce)	16:50	10:00

Ker se je vršila trgategv ob lepem gorkem vremenu, so vina dobro pokipela. Jeseni se je prodalo 7:50 hl cvička po 32 K in 18:60 hl veltlinca po 48 K.

V tem letu sta se preskusila dva stroja in sicer:

1. Stroj za pecljanje grozdja (tvrdba J. Weiss v Klosterneuburgu). Ta stroj peclja na dan 18 do 24 hl drozge. Stroj dela dobro in čisto in se priporoča vsem, ki hočejo s pecljanjem zboljšati okus vina. Cena stroja je 200 K.

2. Elementni filter (tvrdba I. Malovich na Dunaju). Ta filter spada med azbestne filtre. S 4 elementi se da v 10 urah očistiti 20 hl vina. Ker stane vsak element le 50 K in ker potrebno posodo za ta filter lahko vsak sodar sam napravi, bi se moral tak filter nahajati v vsaki kleti, kjer je nad 100 hl vina. Filter ima le to napako, da pride filtrirano vino preveč v dotiko z zrakom, kar je za mlada vina dobro, ne pa za starino.

Sadjarstvo.

Sadni vrtovi. Na šolskem posestvu na Grmu je nasajenih 900 sadnih dreves, večidel jablan. Velik sadni vrt z različnimi vrstami jabolk leži pred gradom. Veliko ugodnejšo lego ima pa njivski sadovnjak za gradom, ki je nasajen tudi z jablanami. Hruške moštnice so nasajene v nižini med njivami ob poti proti Šmihelu, dočim je pot proti napajališču obsajena z orehi.

Na novo se je napravil sadni vrt z ananasovo reneto spre-daj pred vrtom. Iz vrta samega pa so se presadili mladi hruševi špalirji ob škarpi na vrtu. Razen tega se je tudi južnozpadna stena gradu zasadila s hruškovim špalirjem.

Lep sadni vrt, ki je v tem letu izredno dobro obrodil, se nahaja tudi v Cerovcih. Ta sadovnjak je nasajen z jablanami in deloma tudi češpljami. L. 1908. se je pridelalo skupaj:

6000 kg jabolk,
1425 kg češpelj,
39 kg češenj,
50 kg adamovih jabolk,
60 l orehov.

Od pridelanih jabolk se je 1040 kg prodalo po 16 do 20 h, 4960 kg jabolk se je pa porabilo za napravo mošta. Ker se je napravilo skupaj 30 hl jabolčnika, se je iz 100 kg jabolk dobilo 60 l mošta.

Češpelj se je 613 kg posušilo, ostalih 812 kg pa zmastilo in spravilo zu kuhanje slivovke.

Drevesnica. Šolska drevesnica meri 0·44 ha in je namenjena v prvi vrsti za vzgajanje visokodebelnih jablan in hrušk. Iz drevesnice se je oddalo spomladi 1600 visokodeb. jablan, 150 visokodeb. in 44 pritličnih hrušk. Razen tega se je prodalo 900 jabolčnih okulantov, 710 divjakov za cepljenje v roki in 1900 divjakov za poletno okulacijo.

V novi oddelek drevesnice se je posadilo 1000 jabolčnih okulantov, dalje 300 jabolčnih in 200 hruševih divjakov. Ti so se okulirali konci julija. Znaprej se bodo le divjaki sadili in v drevesnici okulirali. Debla so se vzgajala z grmskim divjakom, s čelinijem in z virginskim rožnikom, pri hruškah pa z Weilerjevo moštnico.

Za vzgajanje pritličnega drevja se je posadilo tudi te podlage: zlati ribez (*Ribes aureum*), češnja aršelika, slive „St. Julien“, mirabolana, ivanček, paradižno jabolko in kutna.

Vrtnarstvo.

Na vrtu, ki obsega 0·53 ha, se je pridelovala razna zelenjava s posebnim ozirom na potrebe šolske kuhinje in drugih strank iz mesta in okolice. V večji meri se prideluje zelenjava, ki si jo lahko vsak posestnik privošči, ki ne zahteva posebnega dela, dragocenih priprav ali pa posebnih dodatkov v kuhinji. Izključno za prodajo se prideluje špargelj, siljena solata in kumare iz gorkih leh. L. 1908. se je prodalo:

razne zelenjave za	749·70 K
cvetlic za	437·82 „
semena za	22·64 „

skupaj . 1210·16 K.

Ker se da špargelj dobro prodati, se je špargera povečala. Nasadilo se je 200 novih sadik. Nasadilo se je tudi nekaj artičok, kard in rabarbare, da spoznavajo učenci tudi te rastline.

Vrtni pridelki so v tem letu močno trpeli vsled suše. Šola ima sicer na vrtu vodovod, ali nastopilo je nazadnje tudi pri vodovodu pomanjkanje vode. Razen tega je voda iz mestnega vodovoda malovredna za zalivanje, ker je premrzla. Na zeljnatih rastlinah so nastopili tudi razni škodljivci, kakor bolhe, ličinke kljunotaja in zeljne muhe, gosence kapusovega belina. Na solati so delale strune škodo.

Na prednji strani vrta so gorke lehe, cvetličnjak in silnica. Gorke lehe, skupaj 28 oken, se rabijo za siljenje zgodnje zelenjave in za pridelovanje sadik.

Cvetličnjak in silnica sta namenjena za prezimovanje, za gojitev in pomnoževanje najbolj znanih cvetic in lepotečnih rastlin.

Gozdarstvo.

Gozd v Podljubnem. V tem gozdu, ki meri 5.69 ha, se je v posekanem delu nasadilo 5000 smrekovih sadik, katere je podarila c. k. deželna vlada iz gozdne sejalnice v Bršljinu. Ta nasad je zaradi suše slabo uspel, tako da ga bo treba obnoviti. Prejšnji nasadi so se po možnosti otrebili gozdnega plevela in uspevajo dobro.

Gozd na Vrhovskem, ki meri 8.63 ha, se je rabil v tem letu za dobavo listja in drv. Med mladim smrečjem se je posekala vsa stara gabrina, ki je dala 132 m drv. Razen tega se je del gozda otrebil in izredčil, kar je dalo 49 m drv, tako da se je napravilo skupaj 181 m drv. Trebljenje in čiščenje gozda se bo prihodnje leto nadaljevalo, istotako pa tudi izredčenje mladega smrečja.

Stranske panoge gospodarstva.

1. Perutninarstvo.

Šola je pričela v tem letu tudi s perutninarstvom in sicer v malem obsegu, ker ji je manjkalo potrebnega kurnika. Koncem leta je imela šola 26 kokoši, deloma čistokrvnega laškega plemena (jerebičarke), deloma mešanega laškega plemena. Nujno je želeti, da dobi šola potrební kurnik in da se ustanovi na zavodu perutninarska postaja za preskušnjo plemen, ki se za naše razmere najbolj priporočajo.

2. Kunčja reja.

Jeseni l. 1908. se je vpeljala tudi kunčja reja. Nabavila sta se samec in samica velikega belgijskega plemena, s katerimi se bodo najprej delale poskušnje. Potrební prostor za rejo kuncev se priredi za sedaj pod glorijeto na vrtu.

3. Čebelarstvo.

S čebelarstvom se peča šola že od pričetka sem. Čebelnjak z vso potrebno opravo in z dzierzoniziranimi panji stoji na južni strani gradu. Prezimili so l. 1908. od 6 panjev le 4 panji, ki so dali spomladi samo en roj. Še-le jeseni so se čebele opomogle in dale 5 težkih panjev, ki so se pustili čez zimo.

4. Vrboreja.

V vrbišču pod Božjim grobom so se pridelovale sledeče vrste pletne vrbe:

1. mandljeva vrba (*Salix amygdalina*),
2. konopna vrba (*Salix viminalis*),
3. škrlatna vrba (*Salix purpurea*),
4. kaspiška vrba (*Salix acutifolia*),
5. uralska vrba (*Salix uralensis*).

Pridelane šibe so se porabile deloma za zavijanje drevja in za vežnjo trt, deloma za popravo košev.

Želeti je, da se zanaprej prirejajo zimski tečajji za pletenje košev, tako da se priučenci za potrebo tudi temu delu.

III. Delovanje zavoda na zunaj.

Šola je v tem letu razširila svoje delovanje tudi s tem, da je prirejala popotni pouk po Dolenjskem in dajala gospodarjem potrebna pojasnila in nasvete v eni in drugi zadevi.

Po učiteljih zavoda so se spisovali kmetijski članki v „Kmetovalca“, „Dolenjske Novice“, in „Narodnega Gospodarja“. Razen tega je šola razširjala po deželi sadno drevje, trte, poljedelska in vrtna semena in plemeno živino.

Vodja Rohrman in adjunkt Zdolšek sta priredila sledeča predavanja po Dolenjskem:

V Prečni dne 26. aprila: O osuševanju travnikov.

V Šmarjeti dne 3. maja: O pridelovanju krme in o sadjarstvu.

V Vavtavasi dne 10. maja: " " "

V Orehovici dne 17. maja: " " "

V Škocijanu dne 24. maja: " " "

V Črnomlju dne 15. avgusta: O samopomoči proti pomanjkanju krme in o trgatvi.

V Metliki dne 16. avgusta: O samopomoči proti pomanjkanju krme in o trgatvi.

V Št. Lorencu dne 8. novembra: O pridelovanju krme, o živinoreji in o sadjarstvu.

V Št. Jerneju dne 15. novembra: O sadjarstvu in kletarstvu.

V Gor. Polju dne 22. novembra: O živinoreji, o sadjarstvu in vinogradništvu.

Vodja Rohrman je deloval v glavnem odboru c. k. kmetijske družbe v Ljubljani in vodil tudi posle kmetijske podružnice novomeške kot njen načelnik. Deloval je tudi kot član načelstva perutninarske zadruga v Ljubljani in kot načelnik čebelarke podružnice v Novem mestu.

Učitelj Lapajne je opravljajl pri kmetijski podružnici in pri čebelarški podružnici mesto blagajnika.

